

CSÁKÓ MISI – AKI VOLT, MARADT, S LESZ (1941–2019)

[DOI 10.35402/kek.2019.1.12](https://doi.org/10.35402/kek.2019.1.12)

Illene, kellene..., fontos lenne írni valamit. Valamit, ami megőrzi, érvényesen elfogadja, megerősítően hivatkozza. Ámde magamagáról is nehezen ír az ember, ha már nem létezik... Másokról meg ez is sokkal felelősebb, mert inkább megmarad, mint a vallomás, a kritika, a hízélgés, a tisztelet vagy a kollegiális piszkálódás. Minden szó sok és kevés, hitvány és pátoszos, s érzik a jelenben, hogy épp Ő a legkevésbé sem fogadná el vagy örülné a magasztos tirádáknak.

Csáková Misi... – mostanáig volt..., s mi akadályozhatja meg, hogy legyen eztán is...?! Már a „volt” leírása is kínos, nehézkes, tiszteletlen. Lenni pedig addig tud az ember, amíg gondolnak rá, számítanak rá, építenek rá, s készítenek véleményt, hatást, választ, elfogadást, aggályt, reflexiót. Így hát nemcsak volt, de van is. Akarjuk, hogy legyen.

Nem nekrológ ez, csak emlékeztetőnek beillő elismerés, rangjelző hiány és kollektív memento. Misi, ahogy mindenki szólíhatta, egyik legkitartóbb küzdője volt az oktatáspolitikai, szegénység-helyzet, egyenlőtlenségek, iskolázottság, szakmunkásképzés, szociális munkáslét, közoktatási reformok, alternatív pedagógia, oktatáskutatás, iskolai és politikai szocializáció, szakképzés, reformpedagógia, ifjúsági mozgalmak, állampolgári nevelés, családi és közösségi emlékezet szakmai kérdéseinek.¹ Ezek persze olyan „varázsosnak” tetsző, holott sodróan mindennapos kérdések, melyek mögött nem elég egy rendszer (oktatási, politikai, iskolai, nevelési berendezkedés) áttekintő elemzése, hanem épp az árnyalatai, intézményei, egyedei, példái, a személyes hitel állítmányai a lényegesek. Jóllehet maga is a nevelés, a képzés, a megismerés és megértés világa felől közelített mindehhez, korai publikációiban a tradicionális tudásátadási rendszerek Claude Lévi-Strauss révén a közgondolkodásba került strukturális minőségeit vizsgálta, későbbi elméleti (és főként egyetemi oktatási) vállalása a hatvanas évek közepétől a szociológia honosítása és a társadalmi tudás átadásának mintázatai mentén alakulhatott, sőt szűkebb irányt vett az oktatáskutatás, az ifjúságszociológia, a szocializációs folyama-

tok és a demokratikus rendszerépítési struktúrák mélyebb elemzései felé. Társadalomstatistikai vagy neveléstudományi munkákat nem ismerő olvasók számára feltehetően elvárásoltságok mindezek, s talán olyan tudásterek, melyekbe épp akkor, ha érvényesülhetnek, nemigen látunk bele, sőt nem is értjük jó ideig, mitől olyan, amilyen, mitől jó vagy hatékony, sikeres vagy kártékony az oktatás, az iskola, a tudás cseréje, a megismerés öröme és kínja, a mindemögött álló intézmények működési mikéntje, felelőssége, kegyelme vagy kivagyisága. Misi egyike volt azoknak, akik a leginkább mögé láttak ennek az építménynek, egyes ágát-bogát maguk is építették, csinosították, bírálták, fejlesztették, tanították, tesztelték. Foglalkoztak vele, mint oly teremtménnyel, amelyiknek hivatása lesz majd más teremtményekkel szembesülni, elnézően elfogadó lenni, próbátévően segíteni, belátóan megérteni. S mint minden rendszer, amely hajdan még támaszkodott építőire, mikor már eljárand maga is, feledni látszik a konstruktort, a reparátort, a struktúra biztosát, a tudástér gondnokát, a szereplők és résztvevők változó köreit.

Misi pályája úgy alakulhatott, hogy a magyar felsőoktatás, az iskolarendszer, a modernizált képzés vagy a mindenkorai iskolai szocializáció alapkérdései éppúgy foglalkoztatták, mint az ifjúság mint jelenség nemcsak korosztályi, hanem korszakosan jellemző társadalmi állapot részproblémái, érintettjei, jövőt szimbolizáló főszereplői. Az utóbbi években rendszeres és kitartó résztvevője volt a tudásrendszer és az egyetemi oktatás totális lebutítását előirányozó állampolitikai iránymutatások elleni obstrukciónak, kitartó partnere az Oktatói Hálózat és a budapesti egyetemi diákfelvonulások kezdeményeinek, s régi idők óta szerzője az *Esély*, az *Educatio*, a *Socio.hu*, a *Magyar Tudomány*, a *Szociológiai Szemle*, az *Iskolakultúra* és más szakmai folyóiratoknak. Nem lehet ez fóruma, helyszíne az életmű méltó elismerésének, így csupán egy jelzés szerény tónusa marad a tegnapi elhunyt kutató munkásságának, fontosságának, szívéllyességének és közvetlenségének. No meg annak, ami most már nincs Vele..., de marad a hiányával, emlékezetével, barátságosságával.

¹ <http://tatk.elte.hu/hir?id=NW-2614>

Másfél éve volt, hogy a független diákmozgalmak és a demokratikus oktatási rendszerért végzett aktivitása elismerő díjának átvételén lakonikusan csupán ennyit mondott: *„Szerintem a társak bizalmát és elismerését kiérdemelni nem egy aktus, hanem folyamatos múlt és folyamatos jövő...”*

Igen..., segíteni valóban kiváltság. S a folyamatos múlt és folytatódó jövő képzeete szinte a legtömöbben fejezi ki, amit a bölcsészettudomány, a

pedagógia, a nemzetközi oktatáspolitikai és a szociológia-elmélet, ifjúságkutatás és társadalomtudományi doktori képzés színterein, folyamatos múlt és lehetséges jövő formálásáért megtett... A „köszönet” itt nem elég, az elismerés is kevés, az emlékezés pedig csupán formális mozzanat. Misi velünk volt, s most már marad is.

(A.G.A.)